

HR INDREK TEDER
Õiguskantsleri Kantselei
Kohtu 8, 15193 Tallinn

19. september 2008

Väga austatud õiguskantsler Indrek Teder!

Pöördume Teie poole palvega kontrollida Vabariigi Valitsuse 2008. aasta 10. jaanuari määruse nr 12 "Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelu" vastavust Eesti Vabariigi põhiseadusele. Selle taustaks tahame öelda järgnevat.

1956. aastast, mil Nõukogude Liit Eestis abordi seadustas, on meie maal sel teel tapetud enam kui poolteist miljonit sündimata last. Alates iseseisvuse taastamisest 1991. aastal on kümned tuhanded sündimata beebid abordi läbi tapetud Eesti Vabariigi rahalisel toel.¹ Nt 2006. aastal tehti Eestis 9378 esilekutsutud ja meditsiinilise põhjendusega aborti. Kui see number korrutada summaga, mille Eesti Haigekassa tol ajal kehtinud "Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelu" (RT I 2005, 72, 564) alusel tasus (1269,8 krooni), ilmneb et Eesti Vabariik panustas sel aastal sündimata inimeste tapmisesse ainuüksi abordiprotseduuri subsideerimise läbi ca 12 miljonit krooni.

Selline asjade seis on rohkem kui kahetsusväärne — nagu oma avalduses argumenteerime, ennekõike seetõttu, et **meie hinnangul ning õiguskantsler Allar Jõksi 2002. aasta ametliku arvamuse valguses on abordi riigieelarveline rahastamine Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus**. Lisaks puudub valikabordil igasugune seos tervise hoidmisega — rasedus ei ole haigus — ja seetõttu on arusaamatu, mis võiks õigustada selle kuulumist Eesti Haigekassa *tervishoiuteenuste* loetelusse. Abort on inimloomuse vastane protseduur, mille läbi katkestatakse rasedus kui normaalne anatoomiline protsess. **Abort ei ole suunatud kellegi tervise parendamisele — otse vastupidi: see on suunatud sündimata inimese elu ja tervise hävitamisele ning võib tõsiselt kahjustada ka ema vaimset ja füüsilist tervist** (rõhutame veelkord, et jutt käib endiselt sellest ülekaalukalt valdavast osast abortidest — üle 98% kõigist esilekutsutud abortidest —, milleks puudub meditsiiniline vajadus).

Veelgi enam, Eesti Vabariik ei ole sündimata inimeste õiguse elule kaitsmiseks teinud märkimisväärseid pingutusi ega eraldanud eelmainituga võrreldavaid rahalisi ressursse. Sündimata inimeste õiguse elule kaitse efektiivsuse saavutamiseks oleks seejuures teha õige palju, alates sündimata laste hädas olevate (nt isade poolse vaimse või füüsilise vägivalga all kannatavate) emade tugikeskuste rajamisest kuni toimiva abordieelse nõustamis- ja adopteerimissüsteemi ülesehitamiseni² — tarvis oleks teha pingutusi selleks, et hätta

¹ Siin ja edaspidi on abordist rääkides peetud silmas valikaborti ehk naise enda soovil indutseeritud aborti, milleks puudub meditsiiniline vajadus (puudub oht ema elule ja tervisele). Sellised abordid moodustavad Tervise Arengu Instituudi statistiliste andmete kohaselt kõigist esilekutsutud abortidest üle 98%.

² Nt abordieelse nõustamise süsteemi tõsistele puudustele viitas juba õiguskantsler Allar Jõks oma 2002. aasta ametlikus arvamuses (lk 12), samas kui ei Riigikogu ega Vabariigi Valitsus ei ole olukorra parandamiseks midagi ette võtnud.

sattunud naised ei peaks langetama “valikuid” olukorras, kus näib, et muid valikuid peale aborti ei eksisteerigi (vähemalt selliseid valikuid, mille elluviimisel võiks riigi toele loota).

Toetades abortide tegemist avalike rahaliste vahenditega teeb riik sündimata inimeste tapmise kaassüüdlaseks kõik maksumaksjad. Seejuures riivab sündimata inimeste aborti läbi tapmise praktika paljude maksumaksjate (sh ja mitte ainult kõigi kristlaste) kõige sügavamaid eetilisi tõekspidamisi, mis lähtuvad elementaarsest veendumusest, et süütu inimest ei või tappa ja moodustavad vaieldamatult olulise, kui mitte kõige olulisema osa südametunnistuse aluseks olevatest moraalsetest põhimõtetest. Selline olukord paneb paljud inimesed nende isiksust lõhestavasse ja seeläbi inimväärikut alandavasse seisundisse, sest nad on sunnitud rahaliselt toetama oma kõige sügavamate eetiliste tõekspidamistega otseses vastuolus olevat tegevust — tegevust, mida paljud peavad veendumult raskeks inimsusevastaseks kuriteoks. Sealjuures ütleb põhiseaduse § 41 lg 2, et veendumustega ei saa vabandada õiguserikkumist.

Põhiseaduse mõtet väljendava preambula kohaselt on meie riigi- ja ühiskonnaelu alusdokument loodud „**[k]õikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, ... mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade**“. Raske on ette kujutada, kuidas võiks selliselt väljendatud põhiseaduse mõttega olla kooskõlas riiklik poliitika, mis on suunatud mitte rahvuse ja kultuuri säilimisele, vaid selle hävitamisele. Tuhandete sündimata inimeste iga-aastase tapmise rahastamist on aga parimagi tahtmise juures keeruline käsitleda nähtusena, mis ei ole oma olemuselt eesti rahvuse hävimisele kaasaaitav — seda enam, et tänases kultuuri püsimiseks kriitiliselt väikese rahvaarvuga Eestis on sündivus ca 1,5 last fertiilses eas naise kohta, mis on kaugelt vähem kui rahva taastootmiseks vajalik.

Abordi riikliku rahastamise lõpetamine on esimene samm, mille riik saab astuda asudes täitma oma põhiseaduslikku kohustust kaitsta sündimata inimeste õigust elule. Sellele probleemile on juba mitu aastat tagasi ka ajakirjanduse veergudel tähelepanu juhitud,³ ent hoolimata üleskutsesest lahendust otsida ei ole Riigikogu ega Vabariigi Valitsus olukorra parandamiseks midagi ette võtnud. Seetõttu asetamegi oma (ja sündimata inimeste) viimase lootuse õiguskantslerile kui põhiseaduslikule institutsioonile, mille ülesanne on tagada, et nii õigustloova kui täidesaatva riigivõimu teostamisel arvestataks kõigi, sh kõige väetimate inimeste kõige fundamentaalsemate inimõigustega ning kujundataks seeläbi riik, kus süütu inimese elu peetakse väärtuseks, mille austamisel ei tehta kompromisse.

Sündimata inimestel ei ole võimalust demokraatlike protseduuride ja struktuuride läbi oma õiguste eest seista — nende ainuke lootus on riik, mis ei võimalda tugevamatel oma huvisid teostada nõrgemate kõige elementaarsete inimõiguste arvelt ning mis teeb nende elu ja tervise kaitsmiseks aktiivseid pingutusi.

Lugupidamisega,

Varro Vooglaid

Elukultuuri Instituut
elukultuur@gmail.com
+372 56 600 121

³ Vt nt Varro Vooglaid, “Mõrvad maksumaksja raha eest”, Postimees, 04.05.2006, www.postimees.ee/050506/esileht/arvamus/200240.php